tolaat metterdaad plaatsgreep, op zich zelven toe te passen op onzen tegenwoordigen tijd. Ook toen raakte het een der hoofdbeginselen van onze Gereformeerde belijdenis, en daarom mochten we niet aarzelen, destijds zulk een uitlating te weerspreken.

Maar om dezelfde reden mochten we ook nu niet zwijgen. Ds. Ploos van Amstel was ons steeds een onzer liefste broederen, en wiens zegenrijke werkzaamheid voor de kerke Gods we steeds hoog hielden. Maar juist om het vele uitnemende, dat ons in hem geschonken werd, mag niet geduld, dat op zijn naam in onze kerken, ook zonder onze tegenspraak, een voorstelling in druk blijve liggen, die indruischt tegen onze belijdenis.

Schrijver dezes hoorde Spurgeon eens in zijn *Tabernacle* uitroepen: „Neen, de Schrift is nog niet voleind. Van veel kinderen Gods hoort men in hun sterven hemelsche uitlatingen, die men op moet zamelen, en bij de Schrift voegen. Zoo eerst zou Gods Woord allengs compleet worden."

Zoo nu kon Spurgeon, de anders zoo voortreffelijke man, alleen spreken, omdat hij Baptist was, en dus Doopersch was opgevoed. En nu, men weet wat er in den kring van Spurgeons gemeente, juist door die losheid van uitdrukking, ten slotte van het geloof in de Schrift geworden is.

Over den inhoud van hetgeen broeder Ploos van Amstel als hem „kennelijk ingegeven", ter neder schreef, weiden we thans niet uit. Gelijk hij doet, de geïnstitueerde kerk als orgaan voor alle wetenschap opvatten, is kerk en wetenschap beide een wonde toebrengen, die bloeden kan veel lange jaren.

Doch daarover handelen we thans niet, wijl het op de Synode aanhangig is.

We bepalen ons ditmaal tot zijn, feitelijk reeds teruggenomen, uitspraak over de z. i. hem te beurt gevallen *ingeving*.

In die uitlating ligt de groote fout van zijn vlugschrift.

Een fout, daarom te bedenkelijker, omdat niets zoo zeer als zulk een onjuiste voorstelling geschikt is, het mystieke leven des gemoeds en de leiding, die van den Heiligen Geest aan Gods kinderen onmiskenbaar te beurt valt, onder de vromen in discrediet te brengen.

Natuurlijk is hiermee in niets te kort gedaan aan het vele schoone en goede, dat Ds. Ploos van Amstel ook in dit stuk ten beste geeft, en als altijd ten beste geeft in zoo bezielende, zoo roerende, zoo aangrijpende taal.

Ja, zoozeer is hij aan het eind van zijn opstel weer de oude Ploos geworden, dat op blz. 34 de gevaarlijke volzin van de ingeving blijkbaar reeds geheel vergeten was, en het in ouden, nederigen trant uit zijn pen vloeide: „En hiermede eindig ik dit geschrift, onder veel zwakheid en gebrek geschreven."

Medische faculteit.

Gelijk men weet, heeft men van Roomsche zijde te Freiburg in Zwitserland een Vrije Universiteit op den grondslag der Roomsche belijdenis gesticht.

Deze stichting is op grooteche schaal opgezet, ook al begon ze met slechts twee faculteiten.

Met name van de faculteit der letteren is veel werk gemaakt. Tal van hoogleeraren zijn er aan werkzaam. En zelfs voor de moderne talen heeft men aanstonds katheders opgericht en bezet met mannen, wier naam een goeden klank had.

Thans echter wil men een schrede verder gaan, en ook een medische faculteit openen, een plan waarvoor Leo XIII zelfs persoonlijk niet onverschillig bleek.

Geldelijk tobt men wel, want ter onzaliger ure nam men zijn toevlucht tot het houden eener loterij, en uit antipapisme hebben de meeste andere kantons in Zwitserland den verkoop van loten op hun terteritoir verboden. Maar de fondsen zullen er daarom wel komen. Rome gaf nooit haar plannen op uit geldgebrek.

Geen twijfel dan ook, of eerlang zal ook de medische faculteit te Freiburg haar loop beginnen, en die loop kan schitterend zijn; eenvoudig wijl al wat in die streken goed-Roomsch is, met het plan sympathiseert, en er toe meewerkt.

En op dit laatste komt het natuurlijk aan.

Dat wij nog zoo ver niet zijn, is toch in de eerste plaats te wijten aan de kleurenblindheid der meeste protestantsche Christenen.

In hun oppervlakkigheid beseffen ze niets van de principieele tegenstelling die alle onderwijs aan de ongeloovige Universiteit afscheidt van hun geloofsbeginselen.

Die ongevoeligheid maakt hen onverschillig.

En wijl nu de Rijkskas goed is voor alle uitgaven, die deze Universiteiten na zich slepen, voelen ze drang noch prikkel om zelf de handen uit de mouwen te steken, en om de geneeskunde weer in goed contact te brengen met de beginselen van hun belijdenis.

Zoo ver gaan velen zelfs hierin, dat ze de oprichting van een medische faculteit aan onze Vrije Universiteit niet dan met leede oogen zouden aanzien, en kwam ze tot stand, haar uit sectarischen haat slechts zouden tegenwerken.

Toch gevoelt men, dat deze sluimering der geesten niet goed voor God is, en naarmate de strijd tusschen geloof en ongeloof breeder afmetingen aanneemt, geen stand kan houden.

Indien allen saam de handen ineen sloegen, kon ook in ons land zeer wel een medische faculteit, die met het ongeloof brak, optreden en tot bloei geraken.

Er is geen twijfel aan, of in 40 pCt. van onze dorpen benoorden den Moerdijk zou men aan een arts, uit zulk een school, zelfs de voorkeur geven, en in onze grootere steden zou er telkens vraag naar zijn.

Het denkbeeld mag daarom niet slapen, maar moet levendig gehouden. En ook al blijft het nog lange jaren onmogelijk, om ook in dit opzicht de consequentie uit onze beginselen te trekken, eens komt die medische faculteit ongetwijfeld. Een beginsel als hier in het spel is, blijkt altoos van achter een zaadkorrel, aan de aarde toevertrouwd, waar te zijner tijd de halm uit opschiet.

Maar ook al beiden we aldus in den geloove, we mogen er daarom het zwijgen niet toe doen.

Wat thans te Freiburg gaande is, brengt ons weer een roepstem, die tot handelen prikkelt.

Verwekke het ons maar tot heilige jaloerschheid.

En ook, doe het maar steeds meer aan de Christenen in den lande, die nog van verre blijven staan, en daardoor zooveel goeds tegenhouden, de zeer ernstige verantwoordelijkheid gevoelen, die ze door hun lijdelijk verzet op zich laden.

Rectificatie.

Uit België verzoekt men ons mede te deelen, dat de Belgische Zendingskerk alleen daarom geen afgevaardigden naar de Synode van Dordt zond, omdat onzerzijds niemand bij haar kwam, haar schrijven onbeantwoord bleef, en onzerzijds geen uitnodiging was gezonden.

Of dit alles zoo is, beoordeelen we niet. We drukken slechts af, wat men ons verzoekt mee te deelen.

KUYPER.

Voor Kootwijk's Scholen.

Ingekomen bij Dr. A. KUYPER, door Ds. Knoll, uit de Unie-coll. te Zwijndrecht *f* 2 10.

Ingekomen bij J. IJSEBRAND: Van Mej. S. te 's Hage *f* 1; door tusschenkomst van den heer Lubeck alhier *f* 2 50; van den heer P. v. R. *f* 2.50; door den heer Grosheide, van Mej. L. M. *f* 1; V. D. M. *f* 2.50 en door den heer S. uit de bus *f* 6; van Mej. S. *f* 5; Mej. H. *f* 1 en S. W. *f* 1, alsmede Unie-coll. Zeist *f* 1.

Uit de Pers.

Een artikel van Dr. Schot in het *Tijdschrift voor Geref. Theologie* is te puntig en ter zake, om er onzen lezers het genot der lectuur van te onthouden:

Hij schrijft:

De tegenwoordige praktijk van een groot deel der ambtsdragers in het Nederl. Herv. Kerkgenootschap roept dikwijls in de herinnering terug wat vroeger door anderen die door de toenmalige orthodoxen zeer be streden werden is gesproken en gedaan.

De zich noemende *jonge orthodoxie* in het Synodaal genootschap zou tegen veel, waartegen de *oude orthodoxie* streed, zich dan ook niet meer verzetten.

Wanneer men let op haar kerkelijke praktijk, is het moeilijk anders te besluiten en zij zou werkelijk den lof van, een overleden hoogleeraar, ware zij in zijne dagen er geweest, op menig punt hebben ingeoogst. Wij bedoelen hier P. Hofstede de Groot.

Laat ons maar een paar uitspraken van dien overledene in uwe herinnering terugroepen. Deze uitspraken zijn ontleend aan eene brochure door hem in 1874 geschreven, onder den titel: »*Geen scheuring in de Nederlandsche Hervormde Kerk!*"

In dat geschrift richt hij vermaningen tot de modernen en tot de orthodoxen, die, naar hem dit voorkwam, te zeer met elkander streden, en zijn standpunt niet nmamen, dat hij een *verheven standpunt* poemt. Hij schrijft van zich en zijne medestanders, die zich *Evangelisch* noemen, aldus:

»Zij vormen dus zelve geene partij, maar staan hoog boven alle menschelijke partijen, niet dewijl zij zelve voortreffelijk zijn, — neen, waarlijk niet! er zijn onder orthodoxen en modernen, die zij uitne mender achten, dan zich zelve — maar dewijl hun standpunt zoo veel hooger, vaster en ruimer is als het goddelijke is boven het menschelijke. Uit dat verheven standpunt alles beoordeelend, kunnen zij noch de eene, noch de andere partij onvoorwaardelijk regt geven, weshalve zij in de practijk, vooral in de keuze van leden voor kerkbesturen, vaak daar het tegenwind is, lavéren, nu rechts dan links zwenkende, niet omdat zij nu eene haven links, dan eene rechts willen bereiken, maar dewijl zij de voor hen liggende haven niet dan aldus het roer heen- en weerwaarts en derwaarts wendende, kunnen bereiken" (pag. 88)

Wat zij dan wilden bereiken, hun doel, het is:

»Bij alle betamelijke vrijheid, orde en vrede te bewaren, door de uitersten zoo veel mogelijk tegen te gaan en Christus te doen prediken" (pag. 89).

Verder zegt de schrijver dat wat hij najaagt te bereiken is:

»Dit doel", zegt hij, »is bereikbaar. Er zijn nog vele voorbeelden, die bewijzen, dat de evangeliepredikingen, die noch orthodox noch modern is, gewaardeerd kan worden en ingang vinden bij Orthodoxen, Modernen en Evangelischen evenzeer. Daar hebt gij den predikant van Brighton, P. W. Robertson. Uit zijne nalatenschap gaf mijn der evangelische richting toegedane zoon, predikant te Kampen, in 1865 eene bloemlezing, onder den titel *Godsdienst en Leven*, en ziet, om het zeerst wordt zij aangeprezen door den modernen hoogleeraar Kuenen en den orthodox geachten predikant Gunning van 's Hage (1) Zoo vinden ook de *Reisaforesten* van O. Funcke, door den predikant L. van Cleeff in het licht gezonden grooten bijval bij aanhangers van elke richting. Hetzelfde leert ons ook de vriendelijke ontvangst van den *Vervolgbundel* bij de Evangelische Gezangen onder alle geestrichtingen. Al is iemand dus voor zich bepaald orthodox of modern of evangelisch, hij kan toch voor allen stichtelijk schrijven en prediken. Zelf hoorde ik twee besliste Modernen met veel genoegen op Paschen en Hemelvaart preeken" (pag. 89).

Men ziet, deze schrijver is een voorstander van een *Christendom boven geloofsverdeeldheid*. Hij zoekt een *volapuk* als wij het zoo zeggen mogen. Natuurlijk dat zijn Evangelieprediking dan ook eene geheel andere is dan die der apostelen des Heeren. Toch laat hij wel verschillende richtingen toe, zelfs die wijd uiteenloopen, maar het volapuk is dat *Jezus Christus* »bij alle voorgangers en woordvoerders der onderscheidene richtingen is *hun Heer en voorbeeld en Zaligmaker, Gods Zoon, zooals niemand anders!*" Het »*gemeenschappelijk terrein*" is »*dat van eerbied en liefde voor onzen Heer en van navolging zijner voetstappen*" (pag. 90). En »*indien men zich* (nu) *maar weet te matigen en de onderlinge liefde bewaart*", kan er, naar hij zegt, op dit gemeenschappelijk terrein bij alle verschil, en ook bij het uitspreken ervan samenwerking zijn. Daarom kan hij ook niet alleen tal van Evangelischen, maar ook van Orthodoxen en Modernen warm de broederhand drukken. Gij merkt wel, hoe hier alle grenzen worden uitgewischt en juist het drijvende beginsel is: alles in elkander laten vloeien. Daarom is er ook bij hem slechts sprake van overtuiging, maar in betrekkelijken zin. Wanneer men nu zegt: ieder moet toch zijne overtuiging volgen, zegt de schrijver daarop: »*Dat stem ik in elken zin volstrekt niet toe*."

Ook is de schrijver een derzulken die steeds blijven vragen: wat is waarheid? Men mag daarom zelfs niet zeggen: mijn geweten dringt mij de waarheid boven den vrede te stellen, tenzij ik onwaar wil zijn.

„Onwaar? (roept hij uit) Wie beslist dit? Is nu elk onzer onfeilbaar geworden, zoodat hij kan bepalen, wat waar of onwaar is, en hierop kan voortgaan, ook ter veroordeeling van andersdenkenden?

De *waarheid* is onveranderlijk, maar alleen bekend bij God; bij menschen heeft men niets dan een *inzicht in de waarheid*, en dit is zeer veranderlijk, bedriegelijk en onzeker. Dit inzicht, 't zij het persoonlijk is, 't zij van millioenen, die het goedkeurden, overgenomen, als regel en toetssteen te volgen is aanmatiging en dus erge zonde" (pag. 91).

Men ziet het: *de openbaring* wordt verworpen. Het Woord des Heeren, dat spreekt van *den Geest der waarheid, welken de wereld niet kan ontvangen* (Joh. 14:17), maar dien Hij tot de Zijnen zenden zou, en waarvan beloofd werd: *Hij zal u in al de waarheid leiden* (Joh. 16 : 12), is voor dezen schrijver niet beslissend. Maar wat kan dan zijn zoogenaamde *Evangelieprediking* wezen? Evenwel zegt hij, dat, in zijn geest handelende, men scheuring in het Hervormde Kerkgenootschap kon voorkomen: en dat jaagt hij na, daarvoor pleit hij. Geen scheuring in dat genootschap, zegt hij, dat behoeft niet, wanneer men maar in zijn geest wil handelen.

Maar ook op de Doleantie werd al vooruit gezinspeeld:

Toch zouden er wel wezen, die in dien geest niet zouden handelen, en tegen hen moesten *de Kerkbesturen*" optreden. Hij zegt:

»De Kerkbesturen moeten, om 't met één woord te zeggen, thans doen, wat vroeger de Staatsbesturen deden: de uitspattingen te keer gaan. Niet op de leer, maar op het gedrag, vooral op dat, 't welk op den kansel wordt gehouden, moest veel nauwer toezicht bestaan. Grove taal, spotternij, hatelijke polemiek, bestrijding van de feiten, waarop de Kerk is gevestigd, moest niet als onrechtzinnig, maar als onzedelijk worden bestraft" (pag. 92).

Wat *vroeger de politieken* deden, moesten *nu de Kerkbesturen doen*. De Gereformeerden en de toepassing der Gereformeerde beginselen moest men breidelen. En men moest niet op *leer*, maar op het *gedrag* letten. In de Kerk wil deze schrijver leervrijheid. Toch zegt hij weer, dat *de feiten waarop de Kerk is gevestigd* op den kansel niet mogen worden bestreden.

Welke zijn die feiten, en hoe kan de schrijver op zijn standpunt bestrijding dezer feiten strafbaar stellen? Want indien de waarheid *alleen* bij God bekend is, hoe kent de schrijver dan met beslistheid de *feiten* waarop de Kerk, zooals hij dat zegt, gebouwd is?

Hij meent evenwel eenige te kennen, want zegt hij: *indien* een predikant op Paschen Jezus' opstanding bestreed, . . . zou hij, mijns inziens, door het Classicaal Bestuur moeten worden vermaand, en, hielp dit niet, door het Provinciale Kerkbestuur desnoods worden afgezet, niet om zijne bijzondere inzichten, maar om de onzedelijke wijze van ze mede te deelen.

Onder de bedoelde feiten wordt dan ook 's Heeren *opstanding* gerekend. Maar als nu anderen zeggen, zooals de modernen doen: dat is geen feit! Wie zal dan besluiten, de schrijver of zij? Want er is voor hem geen gezaghebbend Woord Gods.

Maar als dan zou worden gezegd: gij kunt toch niet loochenen, dat op de leer der opstanding van Christus de Kerk gebouwd is?

Kon dan Hofstede de Groot, op zijn standpunt blijvende, hen, die ook dat zouden loochenen strafbaar stellen? Mag hij hen dan van *onzedelijke* handelingen beschuldigen?

Een eigenaardige uitdrukking is dat *onzedelijk*" van dien schrijver. Zulken als hij *onzedelijk* noemt, en dus strafbaar acht, zijn soms getroffen.

»Zoo zijn ook indertijd de orthodoxe heeren H. de Cock en Feisser afgezet; de eerste, dewijl hij de orde stoorde, door twee achtingswaardige predikanten in openbaar geschrift voor wolven in de schaapskooi van Christus uit te maken, de Evangelische Gezangen als Sirenenliederen te brandmerken, en lieden, die buiten zijne gemeente woonden, met den doop hunner kleine en de aanneming hunner volwassen kinderen, tegen alle toen bestaande kerkeordening in, te believen."

Een *orthodox* was deze, aan wien de broederhand niet alleen *niet* gereikt werd, maar die jaren na zijn overlijden door zijn vroegeren vriend nog van *onzedelijke* handelingen moest worden beschuldigd. Die arme Ds. De Cock, hoe zal dit oordeel van Hofstede de Groot hem steeds als man van onzedelijke handelingen aanwijzen! Hij heeft twee *achtingswaardige* predikanten in openbaar geschrift voor wolven in de schaapskooi van Christus uitgemaakt. Maar waren die twee *achtingswaardig?* Omdat Hofstede de Groot het zegt; maar is nu hij onfeilbaar geworden, zoodat hij kan bepalen, wat waar of onwaar is, en hierop kan voortgaan, ook ter veroordeeling van andersdenkenden? En al deelden millioenen met hem dit inzicht, mocht het dan op De Groot's verheven standpunt, als regel voor De Cock gelden?

Maar, zegt De Groot, hier was scherpe taal gesproken, waren twee predikanten gekwetst, en dat mag niet, daartegen moet de Kerk opkomen.

Hoort hem maar aldus:

»In staatkundige bijeenkomsten wordt deze plicht erkend en vervuld. Wanneer in de Statenvergaderingen iemand hatelijk, kwetsend, persoonlijk wordt, of de parlementaire welvoegelijkheid uit het oog verliest, of wel van het onderwerp afdwaalt, roept hem de Voorzitter tot de orde, en ontneemt hem als dit niet baat, het woord. Dat behoorde ook in de Kerk te geschieden" (pag. 93).

En ja, nu *schijnt* de *onzedelijke* handeling van De Cock duidelijk te zijn gemaakt.

Maar gebiedt de parlementaire welvoegelijkheid in staatkundige bijeenkomsten, den staatsmisdadiger, *geen misdadiger* te noemen? Moet men dan altijd maar donzig en zacht weren, en is het de plicht der volks vertegenwoordigers nooit iemand te kwetsen?

Zoo behoort het in de Kerk te geschieden, zegt de schrijver, en De Cock heeft zoo *niet* gedaan.

En zoo gaat Dr. Schot's critiek voort, waarvan we alleen nog dit slot mededeelen:

Doch laat ons hiervan maar zwijgen, want wij spraken misschien al genoeg, om door hen die in den geest van Hofstede de Groot mochten willen spreken, van *onzedelijk* doen te zullen worden bestraft.

Hoe vinden wij in de laatste jaren op kerkelijk gebied niet veel, dat *zoms* sprekend herinnert aan mannen, waarvan wij u hier op een weren?

Het is of de gestalten die gezegd werden tot het verleden te behooren zich weder aan u komen vertoonen.

Toch heeft de geschiedenis van het verleden voor zulke mannen niet veel bemoedigends.

Dit laatste is doodend.

Metterdaad, de geschiedenis zal eens vonnis spreken over het *onzedelijk* bestaan op kerkelijk gebied van deze mannen, die zichzelven en de schare misleiden.

KUYPER.

(1) Nu Hoogleeraar te Leiden.

Uit de Synode.

Eerste Sessie. — Dinsdag 30 Augustus 1893.

Morgenvergadering.

Hedenmorgen te 10 uren werd in 't kerkgebouw aan het Kromhout de Generale Synode der Gereformeerde kerken te Dordrecht geopend door den oudsten dienaar des Woords der plaatselijke kerken, Ds. De Jonge.

Nadat hij Ps. 68 : 4 en 5 had laten zingen, en Ps. 68 : 1—21 had voorgelezen, heette hij de afgevaardigden welkom; lei den zegen op en opende de vergadering. Hij wees op de eere der kerke te Dordrecht te beurt gevallen en op de historische beteekenis. Nu eene Generale Synode der vereenigde kerken, na pl. m. 275 jaren weer te Dordt samenkomt, is de overeenkomst en het verschil treffend. De Synode van 1618/19 zoo bekend alom, is van de grootste beteekenis geweest voor de kerken in deze lande en daarbuiten. Toen als nu kwamen vroede mannen uit alle provinciën saam om te besluiten tot heil der kerken, inzake de Gereformeerde religie. Toen als nu waren 't ernstige tijden, dat de Satan de kerken des Heeren trachtte te verwoesten, terwijl er toen en thans op zooveel onvolmaakts terecht valt te wijzen. — Maar nu dan toch de kerken zelve die u afvaardigden; hier uitsluitend ambtsdragers in de Geref. kerken. — Vooral uit de credentie brieven van Genève uit die dagen blijkt 't verschil ook in arbeid. Toen was een groote brand op 't erf der kerke te blusschen. Wel kon de stand der kerken veelszins beter zijn, maar toch valt de Koning der kerke dank toe te brengen voor wat nog op het erf der kerke is verricht. In Jezus' Naam opende hij met eene zegenbede deze Synode.

De credentie-brieven bleken in orde te zijn, waaruit bleek, dat bijna alle primo's op deze Synode tegenwoordig waren.

Uit het buitenland waren 6 afgevaardigden tegenwoordig, nl.: Dr. G. Mathews van Londen; Dr. B. H. Joldersma en Prof. N. M. Steffens van de Geref. kerk in N.-Amerika; Ds. R. Moston en Ds. W. B. Gardner uit Schotland; Ds. L. Stroeven uit Oost-Friesland en Ds. Van Dorp, uit Bentheim.

Tot praeses wordt Ds. J. Van Andel, van Leeuwarden; tot assessor Ds. B. Van Schelven, van Amsterdam; tot scriba Ds. Donner, van Assen en J. Fernhout, van Dordrecht gekozen.

Met een korte toespraak aanvaardde Ds. Van Andel zijn voorzitterschap. Op zijn verzoek geven de leden der Synode door het opstaan van hun zitplaatsen blijk van onverdeelde instemming met de Drie Formulieren vn Eenigheid.

De vergaderingen zullen des morgens aanvangen te half tien uren en te 5 uren worden gesloten, met een pauze van half een tot half twee ure.

Namiddagvergadering.

De vergadering wordt heropend met 't zingen van Ps. 119 : 3.

Alle uitnoodigingen ter bijwoning van deze Synode, door de kerken te Dordrecht gedaan, worden overgenomen.

De vertegenwoordigers der buitenlandsche kerken zullen Donderdag-namiddag aan het woord komen.

De adviseerende leden zullen recht tot advies hebben in de zaken, waarvan zij te rapporteeren hebben.

Prof. Noordtzij, Prof. Geesink, Ds. Bos, Ds. Feringa en de ouderlingen Van Beek Calkoen, Elshout, Van Heyzelendoorn en J. van Dalen worden benoemd om de Synode van praeadvies te dienen in zake tucht en geschillen en het verzoekschrift van Br. A. G. van Deth c. s. te Brussel.

Ds. Lion Cachet doet rapport omtrent de correspondentie met de buitenlandsche kerken. De Société Evangelique Belge heeft bericht, te laat tot de Synode te zijn uitgenoodigd. Deze zaak zal nader onderzocht. Ook in zake de aanknooping van correspondentie met buitenlandsche kerken wordt omzichtigheid aanbevolen, daar sommige kerken noch confessie noch kerken-ordening toezonden en met beslist ongereformeerde kerken gemeenschap hielden.

De afgevaardigden dezerzijds naar het buitenland hadden de grootste hartelijkheid en sympathie bij die kerken ondervonden; inzonderheid in Schotland, Amerika en België.

Dr. Van Goor brengt rapport uit van wat gedaan is inzake het aanknoopen van verband met nog niet aangesloten kerkformatiën.

Van vordering valt niets te melden. Samensprekingen hadden plaats; maar nadere onderhandelingen stuitten telkens af op 't gemis aan een duidelijk omschreven mandaat voor de deputaten *ad hoc*.

Mr. Van Beek Calkoen brengt verslag uit omtrent de generale kas voor hulpbehoevende kerken. Daar aanvragen om hulp niet inkwamen en slechts enkele kerken gelden opzonden, was de taak der deputaten zeer gemakkelijk geweest.

In zake de kerk van Kootwijk blijkt een misverstand te heerschen, waardoor de classe Harderwijk een voorschot van ± *f* 1200 heeft. Na bespreking en toelichting blijkt dat deze zaak zoo dient geregeld, dat eerst Kootwijk, daarna de classe Harderwijk en dan de provincie Gelderland en eindelijk de generale kas voor een jaarlijksche toelage van *f* 1200 zorg draagt. Bij verdeeling van gelden moet deze kerk steeds het eerst bedacht.

Naar aanleiding van een voorstel van de Synode van Overijssel over zeker eigenaardig kerkelijk taalgebruik, wordt een belangrijke discussie gehouden. Hieruit bleek, dat men algemeen van gevoelen was, dat dit vrij moest blijven, maar dat men in officieele stukken zich wachten moest voor het gebruik van uitdrukkingen, die aan de éene zijde van reformatie boven de andere voorkeur geven; maar tevens dat het wenschelijker is het historisch cachet, dat de kerkelijke taal draagt, niet uit te wisschen, en daarom het kerkelijk taalgebruik uit den glorie-tijd van onze taal op te delven.

Hierna wordt de eerste sessie gesloten door Prof. De Cock.

Tweede Sessie. — Woensdagmorgen half tien ure.

De vergadering wordt geopend met 't zingen van Ps. 122 : 3, 't lezen van Ps. 122 en gebed van den praeses. — Alle afgevaardigden en adviseerende leden zijn present.

De vergadering besluit alleen leden van Gereformeerde kerken toegang tot de Synode te verleenen.

Prof. Lindeboom, Prof. Bavinck, Ds. Lion Cachet en de ouderling De Boer worden benoemd tot het opstellen van een instructie voor de deputaten inzake de correspondentie met buitenlandsche kerken; en Prof. Geesink, Dr. Van Goor en de ouderling Van der Bijl voor eene dergelijke taak inzake de verhouding tot kerken van min vaste formatie.

Een uitvoerig en belangrijk rapport geeft de rapporteur van het curatorium der Theologische school te Kampen, Ds. Neijens van Amsterdam.

Prof. Wielenga, schoon tweemaal in Amerika tot professor aan een dergelijke inrichting benoemd, had de school mogen behouden. Door 't vertrek van Dr. Reyling naar het nieuw opgerichte gymnasium te Pretoria, was er groote behoefte aan hulp. Over de studenten was niet te klagen. Enkele zwarigheden deden zich op, die voor 't meerendeel naar wensch wierden geschikt. Ook de penningmeester had op dit oogenblik niet te klagen, ofschoon hij eenige hulp bij den thesaurier had moeten zoeken. De *Bazuin* heeft door de afzonderlijke uitgave van het *Kerkblad* geen schade geleden. Het Curatorium doet ten slotte een reeks van voorstellen en vragen, die later zullen worden behandeld.

De Deputaten voor het examen peremptoir, zoolang nog niet door de Provinciale Synode deputaten *ad hoc* waren aangewezen, hebben alleen in één geval in de provincie Friesland moeten optreden. Aan Dr. Schot, rapporteur, wordt, evenals aan zijn mede-deputaten voor zijn besognes, dank gezegd.

Ds. Klaarhamer van Utrecht rapporteert inzake de oefening van het verband der kerken met de Theologische faculteit der Vrije Universiteit.

Ds. Ten Hoor had principieele bezwaren kenbaar gemaakt tegen het uitvoeren van het hem opgedragen mandaat. Daarom hadden Dr. Wagenaar en Ds. Klaarhamer alleen hun taak moeten vervullen. Zij konden de beste getuigenissen geven van het onderwijs daar gegeven. Alle bepalingen van het contract, ook van art. VIII zijn nageleefd.

Nu komen de deputaten van de onderscheidene provinciën aan het woord ter toelichting van de resoluties der provinciën omtrent de concept-regeling voor de opleiding van dienaren des Woords. De resoluties zijn reeds van elders bekend; de toelichtingen van Groningen en Friesland en Drente stemmen overeen in het opperen van groote bezwaren tegen het betreden van het voor deputaten voorgeslagen spoor.

De middagvergadering

wordt heropend met 't zingen van Ps. 43 : 3.

Prof. Wielenga en Prof. Geesink, voor 't eerst ter vergadering tegenwoordig, worden door den praeses verwelkomd.

Namens Prof. Van Velzen wordt een groete en zegebede aan de Synode overgebracht door Prof. Wielinga, met den wensch voor eendrachtig handelen der broederen. Hierna worden de toelichtingen der provinciën voortgezet.

Overijssel stemt in met Groningen, en pleit vooral voor zelfstandigheid en volledigheid van eigen inrichting voor opleiding van dienaren des Woords.

Gelderland meent, dat met een eigen inrichting de Theol. School te Kampen in de overeenkomsten op de Generale Synode te Amsterdam is bedoeld.

Utrecht licht het op dezelfde wijze toe.

N. Holland begint met den hoogsten lof aan de deputaten toe te brengen voor de keurige wijze van volvoering der opgedragen taak, maar acht toch de regeling, zooals zij daar ligt, niet wel uitvoerbaar.

Z.-Holland is de meening van de prov. Gelderland toegedaan, maar meent door amendeering veel bezwaren te kunnen wegnemen.

Zeeland en N. Brabant gaan met den reeds gegeven toelichtingen grootendeels mee.

In elke provincie blijkt een grootere of kleinere minderheid te wezen, die met een min of meer afkeurende uitspraak zich niet kon vereenigen, en voorslagen tot amendeering te berde bracht.

Prof. Bavinck, rapporteur in deze materie, brengt eerst zijn dank aan die kerken, die blijk van waardeering hebben willen uitspreken. Hij weerlegt de beschuldiging, als zouden deputaten zich niet aan het beding hebben gehouden, op grond van wat op de Generale Synode te Amsterdam is goedgevonden. Een beschuldiging over het te buiten gaan van de bevoegdheid wordt meestal uitgebracht, wanneer een advies niet in den smaak valt. De critiek in het rapport over de seminaristische opleiding, hadden deputaten niet de school te Kampen op het oog, maar de zaak in het algemeen.

Er valt met de theologische school te Kampen en met Vrije studie beide te rekenen. Men moet en mag tusschen de Theologische School en de Vrije Universiteit niet kiezen. Tegenover beide of een van beiden neutraal te staan is onmogelijk en ongeoorloofd. Daarom moet de kerk óf niets doen, óf samenwerken. Dit laatste kan óf bij tempo's óf in eens tot stand gebracht. Met 't oog op de groote belangen hiermeê verbonden en 't eigennaardig Gereformeerd karakter onzer kerken is finale regeling gewenscht zoo al niet verplicht, ofschoon deputaten zich er niet tegen verzetten, zoo men slechts zou willen een eerste schrede doen.

Na deze aangrijpende toespraak, met bezieling en overtuiging uitgesproken wordt de behandeling uitgesteld en sluit Prof. Wielinga met dankzegging.

Buitenland.

N.-Amerika. Iets over het schoolwezen in de Vereenigde Staten. De paus en het Katholiekencongres te Chicago. Goederen in de doode hand.

Het »wereld-schoolcongres" dat te Chicago bij gelegenheid van de tentoonstelling gehouden wordt, heeft als van zelf de aandacht gevestigd op het Amerikaansche schoolwezen.

Wat men in N.-Amerika niet verwachten zou wordt nochtans op schoolgebied gevonden. Terwijl ieder Amerikaan er trotsch op is, dat zijne kerk niet leeft van de gratie der overheid, maar door hare leden onderhouden wordt, zoo is het op het terrein der school juist andersom. De scholen worden van overheidswege onderhouden en heeten bruikbaar te zijn voor alle gezindten. Wil men een bijzondere school stichten — goed — de wet verbiedt het niet, maar dan moeten de stichters ook geheel voor het onderhoud zorg dragen. Het staatsonderwijs wordt geheel kosteloos verstrekt. Men gaat in N.-Amerika uit van de gedachte, dat allen gelijk recht hebben op dezelfde ontwikkeling. De »lagere" school maakt het kind klaar om het onderwijs op de »hooge" school te volgen, welke »hooge" school met onze H. Burgerscholen of Gymnasia op éene lijn staat. Op de »Hooge" school volgt »de Universiteit." Door elkander blijft een leerling *vier* jaren op elke school, zoodat in de meeste gevallen een jongeling met zijne universitaire studie gereed is, wanneer deze ten onzent wordt begonnen. Die Staats-Universiteiten zijn echter niet wat zij in de oude wereld zijn. Er worden daar nieuwe talen onderwezen en zulke wetenschappen die onmiddelijk op de praktijk des levens berekend zijn, maar van de classieke letterkunde wordt al bitter weinig werk gemaakt; wanneer de Jezuïeten er niet waren, dan zou het er in dit opzicht nog erger gesteld zijn. Al heeft Amerika tal van bekwame hoogleeraren, toch kan niet gezegd dat, dooreengenomen, het wetenschappelijk peil der professoren op éene hoogte staat met dat van Europa. Een soort van eindexamen wordt op de University's niet afgenomen.

Zeker hebben de Amerikaansche scholen voortreffelijke gebouwen tot hun dienst; gebouwen die uit een gezondheidsoogpunt onverbeterlijk moeten genoemd worden; de lagere scholen hebben bovendien ruime speelplaatsen. Er heerscht over het algemeen strenge tucht, zoodat in de Amerikaansche scholen groote, soms onnatuurlijke stilte gevonden wordt; zelfs het laten vallen van een potlood wordt streng

gestraft. De roede wordt om orde te bewaren nooit gebruikt, dit is den vrijen Amerikaanschen burger onwaardig; wel tracht men de jeugd in banden te houden door het opwekken van de eerzucht. Ook verzekert men dat het machinale leeren of instompen van de noodige kennis volgens een bepaald leerboek het doel is van vele onderwijzers. Daarom treedt de persoonlijkheid der onderwijzers op den achtergrond; het leerboek schijnt alles. Daaraan is het wellicht toe te schrijven dat meest vrouwen zich aan het onderwijs wijden. Behalve op de Universiteit, zitten op alle andere scholen meisjes en jongens op dezelfde schoolbanken, zonder dat dit schadelijke gevolgen oplevert. Bij het hooger onderwijs voor meisjes wordt het onderwijs in de kookkunst niet vergeten. Zeer praktisch.

De openbare scholen van N. Amerika heeten geheel neutraal; toch wordt in elke school bij den aanvang der lessen een hoofdstuk uit den Bijbel gelezen. Eene Staatsschool die eene godsdienstige kleur moest vertoonen naar de kerkelijke gezindheid der ouders, zou in Amerika niet kunnen bestaan, in aanmerking genomen het groot aantal kerken en secten.

Met groote kosten worden op vele plaatsen vrije scholen gesticht, zoowel door Protestanten als Roomschen. Sommige dier scholen danken hun ontstaan aan de omstandigheid, dat men voor zijne kinderen niet godsdienstloos onderwijs hebben wil, maar eene school op den grondslag zijner belijdenis. Anderen hebben meer het oog daarop, dat hunne kinderen Duitsch of Hollandsch zullen blijven spreken, waarom zij dan eene Duitsche of Hollandsche school oprichten, daar op de openbare lagere scholen uitsluitend in de Engelsche taal wordt onderwezen. Eene georganiseerde strijd tegen de neutrale godsdienstlooze staatsschool is in N.-Amerika nog niet begonnen; toch zijn er teekenen, die er op schijnen te duiden, dat men in de toekomst die principieele strijd zal hebben uit te strijden.

Is er wel eens beweerd, dat de vrije burgers der Amerikaansche Unie geen leerdwang of leerplicht noodig hadden, feitelijk is het waar dat die dwang of plicht reeds in zes Staten is ingevoerd. De kinderen *moeten* in die Staten van 14 tot 16jarigen leeftijd eene school bezoeken. Door elkander genomen verlaat het kind van een Amerikaan op elfjarigen leeftijd de school.

Het spreekt wel van zelf dat de jongelieden die op een of ander kerkelijk Seminarium opgeleid worden voor het predikambt, niet op 18jarigen leeftijd afgestudeerd zijn.

Er moet te Chicago ook een »Katholiek congres" gehouden worden, bij gelegenheid van de tentoonstelling te Chicago. De bekende kardinaal Ledockowski zond het program van bedoeld voorgenomen congres naar den paus, met verzoek het goed te keuren. Leo XIII zond het terug met de opmerking, dat twee zaken in het program gemist werden, die door de Roomschen van Amerika tot hiertoe te zeer verwaarloosd werden, en dat wel: de sociale quaestie en de onafhankelijkheid van den Heiligen Stoel. De paus beweert namelijk dat hij niet vrij genoeg is in zijn doen en laten, wanneer hij niet in bezit is van den z. g. kerkelijken staat om daarover ook als wereldlijk souverein den scepter te zwaaien.

Nu kan men zich wel voorstellen dat de Roomschen in N.-Amerika zich niet zeer warm maken voor het vraagstuk der wereldlijken macht van het hoofd der Roomsche kerk, en dit deed kardinaal Ledockowski Leo XIII dan ook weten. Maar de paus antwoordde hem: »Het is noodig dat in Amerika even als elders deze levensquaestie wordt besproken en bepleit, en het is uw plicht mijnheer de kardinaal, om nauwkeurige instructiën te geven omtrent de wijze waarop de discussie zal geleid worden, en de resolutiën aan te duiden die genomen moeten worden. Op die manier zullen ook de Amerikanen een blik wenden naar de wereldlijke macht."

Het valt echter te betwijfelen of de Roomsche Amerikanen zich er warm voor zullen maken, dat de Paus nog altijd niet in bezit hersteld is van den kerkelijken staat. Ofschoon wij de daad van Victor Emanuel, toen hij het wereldlijk gebied van den Paus onder zijn scepter bracht, moeten afkeuren, kunnen wij niet verstaan dat de overigens zoo scherpzinnige Leo XIII de quaestie van het bezit van zeker grondgebied *de* levensquaestie der Roomsche kerk noemt. Wij willen wel gelooven dat de luister van het pausdom in het oog der wereld verhoogd wordt, wanneer het hoofd der Roomsche kerk ook gebieder is van een staat, doch dat het regeeren als een aardsch vorst over een stuk land, eene levensquaestie voor de Roomsche kerk, is eene bewering die in lijnrechten strijd is met de feiten.

Dat Leo XIII, trots zijn hoogen ouderdom, de eischen van den tijd waarin wij leven goed verstaat, blijkt wel uit de omstandigheid, dat hij in de eerste plaats wilde dat door de Roomsche Amerikanen het maatschappelijk vraagstuk onder de oogen gezien wordt.

De Vereenigde Staten van Noord-Amerika hebben geen algemeene wetten die de kerken betreffen; elke staat heeft hare eigene bepalingen daaromtrent. Bijna elken staat heeft bepalingen gemaakt om te voorkomen, dat de goederen in de doode hand al te zeer vermeerderen. In New-York geldt als wet, dat, wanneer iemand sterft die eene vrouw of kinderen nalaat, hij slechts de helft van zijn vermogen aan kerken of kerkelijke instellingen vermaken mag. Eene erfstelling is slechts geldig wanneer het testament minstens twee maanden voor den dood van den erflater gemaakt is. Zouden er ook niet wetten te maken zijn, waarbij aan het opeenstapelen van millioenen dollars in één hand belet werd. Ons dunkt dit is nog grooter gevaar voor de maatschappij dan het vermeerderen van goederen in den dooden hand.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

In het verborgen land.

I.

Eens, zoo zegt de overlevering der Mahomedanen, werd den profeet Mahomed gevraagd wat wel het verdienstelijkste werk was.

»Het geloof," luidde zijn antwoord.

»En vervolgens?"

»De heilige krijg."

»En verder?"

»De pelgrimstocht naar Mekka."

De laatste is dus voor elke volgeling van den zoogenaamden profeet, een zaak van niet weinig gewicht. Elk Moslim, of Mahomedaan, elk man althans, moet minstens eens in zijn leven dien tocht naar Mekka doen. Mekka is de heilige stad der Arabieren, waar Mahomed heeft gewoond en geregeerd en te Mekka is hun heiligdom, de Kaäba. Geen wonder dat er elk jaar tweemaal honderdduizend vreemdelingen komen, allen natuurlijk Mahomedanen.

Langen tijd heeft men niet geweten wat er te Mekka plaats vond, en hoe 't met die bedevaarten gelegen was. Want de Mahomedanen vertelden het niet; een Christen mocht er niet komen, en een Europeaan die dat toch waagde stelde zich aan het grootste gevaar bloot.

Toch hebben enkelen dat gedaan en door hen weten wij eindelijk wat in dat verborgen land, in die stad Mekka, waar de Turken heerschen, jaarlijks geschiedt. Tot de moedige mannen, de vreemdelingen of „ongeloovigen", die zoover dorsten doordringen, behoort ook een Franschman, Leon Roches 1). Hij is met een karavaan meegegaan en heeft Mekka en al wat er gebeurde gezien en 't later verteld. Daarvan nu zullen we hier iets meedeelen.

Eenmaal per jaar, in de maand Rhama dan of Juli, komen van allen kant de pelgrims opdagen, die Mekka bezoeken. De stad die heilig is, als Mahomed's geboorteplaats, ligt tusschen kale bergen en heeft een 50,000 inwoners. De hoofdpersoon is de groot-sherif, een soort van Mahomedaanschen bisschop.

Vroeger kwamen de pelgrims altijd met karavanen, nu ook vaak met stoombooten, o. a. uit onze Oost. Die booten lossen dan te Djeddah, de haven van Mekka.

Zoodra nu een pelgrim op een dagreis afstands van Mekka is, moet hij een gewaad aantrekken dat irham heet. Het bestaat uit twee stukken katoen, linnen of wol en ziet grijs of wit. Het eene stuk slaat men om de lendenen; het andere om hals en schouders, doch zoo, dat de rechterarm ongedekt blijft. Alle overige kleeding is verboden; het hoofd is ongedekt en men draagt een soort schoenzolen. Zoo lang een pelgrim dus gekleed is, laat hij ook zijn hoofd niet scheren, hij loopt altijd statiglijk, mag volstrekt niet twisten en doodt geen enkel levend wezen. Dit laatste vooral is een lastig gebod, want in een warm land onder veel menschen en meest juist geen zindelijke, wil 't nog al eens gebeuren dat zekere kleine gedierten zeer sterk vermenigvuldigen en toonen dat ze er zijn, door fel te bijten. Maar dat wordt gaarne verdragen.

Ook de vrouwen die den pelgrimstocht doen, moeten zulk een irham dragen, die dan bestaat uit een sluier, welke het gelaat bedekt en een reep wollen of katoenen stof, die zoo lang is, dat zij er zich geheel inwikkelen. Zelfs handen en voeten zijn niet zichtbaar; in de warmte een lastige mode

Na een vaak lange reis, krijgt de reiziger de heilige stad in 't oog, met haar vele torens en minarets (slanke torentjes op de moskeeën.)

De karavaan houdt nu stil; de kameelen worden gestald in een herberg of karavanserai van de voorstad, en de pelgrims gaan te voet — 't mag niet anders — Mekka binnen.

De heilige stad valt iemand die uit Europa komt ontzettend tegen, gelijk de meeste steden in het Oosten. Wel vindt men er steenen huizen van verscheiden verdiepingen en breede straten, maar vergeefs zoudt gij er boomen, pleinen of gedenkteekenen zoeken. Bestrating ontbreekt geheel en de reiziger weet niet wat het ergste is: het stof dat met mooi weer hem bij wolken in 't gezicht waait, of de modder waardoor hij baadt zoodra 't regent. Onze zindelijke huismoeders zouden er van gruwen, maar in 't Oosten neemt men het zoo nauw niet.

Duidelijk ziet men dat degenen die de stad gebouwd hebben slechts één gedachte hadden, namelijk er een groote herberg, een plaats van huisvesting van te maken. De pelgrims, zegt onze reiziger, worden er gemakkelijk onder dak gebracht en tevens wordt van hen gehaald wat maar mogelijk is.

Een der onaangenaamste dingen in dit heete land is 't gebrek aan goed water te Mekka. Wel zijn er putten, maar hun water smaakt zout. Alleen de heilige put Zemsem maakt hierop een uitzondering. Het beste water komt uit een waterleiding die aan de sherifs behoort. Deze nu willen dat water wel verkoopen maar zijn er heel duur mee.

(Wordt vervolgd.)

AAN VRAGERS.

Hoe kon men vroeger spreker van de zeven provinciën? — vraagt een onzer lezers, die o. a. wijst op den naam van De Ruyters schip. Ons land is toch niet grooter geworden en heeft nu 11 provinciën.

Allereerst zij opgemerkt, dat ons land wel iets grooter is geworden dan toen het de zeven provinciën heette. Verschillende deelen van Noord-Brabant en Limburg zijn er bijgekomen. Een groot deel van wat nu zoo heet noemde men toen de »generaliteitslanden", omdat zij aan de »generaliteit" dit is aan heel onze republiek behoorden.

Dat er maar zeven provinciën waren kwam zoo: Limburg en 't grootste deel van Brabant er buiten gerekend werd ons land aldus verdeeld:

1. Friesland.
2. Groningen of stad en lande, waar ook Drenthe bij behoorde.
3. Overijsel.
4. Gelderland.
5. Utrecht.
6. Holland (Noord en Zuid.)
7. Zeeland.

Diezelfde lezer vraagt ons naar de beteekenis van de woorden *markgraaf*, *pluimgraaf* en *dijkgraaf*.

Het woord graaf beduidt eigenlijk metgezel t. w. van den vorst, of andere een hooggeplaatst persoon die hem dient, een of anderen post vervult. Zoo was de *markgraaf* de man, die de *mark* of *grens* bewaakte; de *pluimgraaf* zorgde voor al het *pluimgedierte* of gevogelte; de *dijkgraaf* eindelijk is nog in onzen tijd de man, die moet toezien dat de *dijk* onderhouden wordt.

HOOGENDIJK.

1) Uit te spreken ongeveer als: Roo-sje.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Oosterzee en Echten, A. H. Nieboer, cand. — Nieuwdorp, J. W. Wechelaar te Dirkshorn. — Emmen, G. van Halsma te Siddeburen. — Roseland (N.-A.), J. Robbert te Linten. — Zuid-Beierland, A. Roorda, cand. te Kampen. — Woerden, M. Keulemans te Zierikzee. — Hoogvliet, J. J. Dekkers te Ouderkerk aan den Amstel **A.** — Harlingen **B**, F. Rispens te Steenwijk. — Schiedam **B**, F. W. Sluijter te Heeg.

AANGENOMEN: Veere, J. C. Raamsdonk, cand. te Kampen. — Zuidbroek, P. Bos, cand. van de Theol. school te Kampen.

BEDANKT: Dordrecht, J. Hania Pzn. te Oosterbierum. — Venendaal **B**, W. Ringnalda Gz. te Groningen **B**. — Medemblik, J. C. Raamsdonk, cand. te Kampen. — Oranje City (N.-Am.), J. van Goor te Harlingen **A**. — Maassluis **B**, W. H. Oosten te Middelburg **B**. — Serooskerke op Walcheren, L. Adriaanse te Zeist **B**. — Oude-Wetering c. a., A. M. Donner J.Hz. te Assen.

Oud Gereformeerde Kerk.

AANGENOMEN: Kampen, H. Jansen te Sloten (N.-H.)

Nederduitsche Herormde Kerk.

BEROEPEN: Zeddam (Geld.), Jhr. J. van Gesseler te Ingen. — Herwijnen, Van der Plas te Leerbroek. — Tull en 't Waal, J. P. Hattink te Nieuwerkerk aan den IJsel. — Drempt, A. F. van der Scheer te Oudehorne. — Monster, P. Kuylman Jr. te Bunnik. — Dinther, M. Buchli Fest te Hillegom. — Laren, A. J. Roozemeijer te Bahr en Latum. — Noordeloos en Overslingerland, P. Kuijlman te Bunnik. — Herwijnen, F. P. J. van de Plassche te Leerbroek c. a. — Zeddam, J. van Gesler te Ingen. — Gouderak (toez.), F. F. J. van de Plassche te Leerbroek c. a. — Nijega c. a., H. Visscher te St. Johannesga. — Hedel (toez.), J. Boss te Maria Hoorebeeke (België.) — Monster, P. Kuylman te Bunnik. — Babyloniënbroek en Hill, W. H. H. Dijkman te Breskens. — Zuilichem en Niebwaal, Rappard te Andel. — Blokker, J. Zegers Wz. te Aartswoud. — Nijehaske (toez.), Boersma te Heemse (Overijsel.) — Ouderkerk aan den IJsel, A. Renier te IJsselmuiden. — Heer Hogowaard, G. van Wijhe te Arkel.

AANGENOMEN: Leersum, J. H. Gunning E.Bz. te Oosthem. — Brielle, A. Verkouw te Gent c. a. (boven Nijmegen.) — Wervershoof, F. Tammens, cand.

BEDANKT: Bergschenhoek, W. Zijlstra te Vuursche. — Tienhoven, C. Barneveld te Zandvoort. — Middelburg, L. H. F. A. Faure te Rheden. — Charlois en Katendrecht, J. A. van Boven te Ede. — Otterloo, J. J. Ruys te 's Gravelzande Capelle c. a. — Nijkerk (Geld.), J. van 't Hooft te Vlaardingen. — Dockum, A. Bruining Jz. te Grootebroek. — Kornjum, C. H. Ris Lambers J. A Pz te Oostvoorne.

Correspondentie.

M. te Johannesburg. Uw stuk is te uitvoerig voor plaatsing.

Advertentiën.

ADMISSIE-EXAMEN.

Het eerstvolgend examen ter toelating tot de lessen aan de **Vrije Universiteit** gegeven, zal D. V. worden afgenomen **DINSDAG 19 SEPTEMBER**. Hun, die zich daaraan wenschen te onderwerpen, wordt verzocht, zich met opgave van ouderdom, woonplaats en der faculteit, waarin zij wenschen te studeeren, schriftelijk aan te melden bij den ondergeteekende, **vóór of op Dinsdag 12 September.**

Krachtens besluit van den Senaat, zal voortaan het Admissie-examen in de maand Januari niet worden afgenomen, maar alleen in de maanden Juni en September.

De dec. der lit. fac.,
Dr. J. WOLTJER.

ORGEL.

Te koop wegens verhuizing een nog nieuw **Amer. Orgel**, voor lagen prijs. Voor verdere inlichting zende men fr. br. onder lett. B. aan den Boekh. D. BROUWER, Stroovoer 8, *Rotterdam.*

Kerkorgels.

Voor de levering, reparatie en stemmen van Kerkorgels beveelt zich beleefd aan de

Firma J. M. W. STOKER,
Orgelhandel, Hilversum, Stationsplein 2.
Conditiën, inlichtingen en prijsopgave worden op aanvrage gaarne toegezonden.

ZELDZAAM.
Karrenverhuurderij

TE KOOP, die reeds 20 jaar bestaat, flink bestaan, met *f* 300 à *f* 400 's jaars overwinst. Koopsom *f* **1200** à contant, direct te aanvaarden. Franco brieven, letters O. O., Advertentie-bureau T. H. VAN LUIJK, Potgieterstraat 61, *Amsterdam.*

Breebaart's Orgelhandel,

Damrak 23, Amsterdam,
ruim 200 stuks in voorraad.
Laagste prijzen. *Vraag Catalogi.*

WORLEDGE'S
HEAD-ACHE LOTION

is het beste, onschadelijke middel tegen

HOOFDPIJN

(uitwendig te gebruiken).

Verkrijgbaar door het geheele Rijk in flessehen van:

500 gr. à f 0.80; 250 gr. à f 0.45; 125 gr. à f 0.25.

Hoofd Agent voor Nederland en Koloniën
JAN W. HAVERKAMP,
SPUISTRAAT 54, AMSTERDAM.

Verschenen:

De gedachtenis des Rechtvaardigen.

Korte beschrijving van het leven en zalig afsterven van

Mej. GEERTJE F. MEINDERS,
geb. PETERSEN.
Met haar Portret.
Prijs *f* 0.50.
Amsterdam. **J. A. WORMSER.**

Dezer dagen verschijnt:

Voor God en de Gemeente.

TOESPRAAK

in de Ure des Gebeds, voor de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland,
te Dordrecht gehouden 29 Augustus 1893 en volgende dagen, door

W. H. GISPEN.

Roy. 8°. formaat. — Prijs 25 Cent.
Leiden. **D. DONNER.**

EEN UITNEMEND GESCHENK VOOR JONGELIEDEN

Een uitverkoren vat.

Het leven van Johannes Calvijn, aan het Nederlandsche volk verhaald.
Met voorrede van
Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL
en portret van CALVIJN.
Prijs *f* 1.20, gebonden *f* 1.80.
Amsterdam. J. A. WORMSER.

G. F. JURJAANZ, Orgelmaker.
Amerik. Orgelhandel,
Haarlommerdijk 88, Amsterdam.
Steeds voorhanden uitgebreiden sorteering, van de soliedste fabrieken.
Directe aanvoer. Laagste Prijzen.
VRAAG CATALOGUS.
Engros en Détail.

UITGAVE van HÖVEKER & ZOON,
TE AMSTERDAM:

GEDICHTEN

VAN

J. A. WORMSER.

Prijs f 1.25. In stempelband f 1.90.

Vrije Universiteit.

De zomermaanden hebben niet veel aanleiding tot mededeelingen gegeven. En toch hoop en vertrouw ik, dat zij voor het universitaire leven niet zonder groote beteekenis en invloed ten goede zijn. Immers voor velen zijn zij een tijd van rustige studie, van voorbereiding voor de examina, die in het verschiet liggen; terwijl nieuwe krachten en frisschen moed werden opgedaan om de academische lessen te hervatten, waarnaar stellig na zoo lange schorsing reikhalzend wordt uitgezien. Ook wordt de eigenaardige gezelligheid en het nut van het onderling verkeer aan de academie nog meer gewaardeerd, wanneer men, na een paar maanden verstrooid te zijn geweest, weer bij elkander komt uit alle deelen des lands. Zeer hoop ik ook, dat veel in stilte zal gewerkt zijn om de belangstelling voor het Hooger Onderwijs op den bodem der Schrift op te wekken. De 200 goed bezochte algemeene vergadering, te Arnhem gehouden, zal haar doel in dat opzicht niet hebben gemist; ook onze studenten zullen in de onderscheidene kringen ons beginsel hebben hoog gehouden, en bovenal onze broeders regenten en correspondenten hebben een kostelijken tijd gehad, die zeker door velen niet ongebruikt is gelaten.

Voor de kerken was weer winste te boeken, door de welgeslaagde examina voor de classes van de heeren H. C. van den Brink en P. C. E. Sillevis Smitt, welke heeren resp. door de kerken van Rinsumageest en van Monster tot Bedienaren des Woords geroepen zijn. Zegene de Heere hen rijkelijk in dit hun gewichtig ambt! In de literarische faculteit werd met goed gevolg het candidaats-examen afgelegd door den heer H. J. Flipse.

W. HOVY.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan contributiën: Door den heer F. A. Bouma te Akkerwoude *f* 38; per post ontvangen *f* 6; door den heer M. Gaikema te Baijum *f* 35; door den heer J. Hartkamp te Maassluis *f* 9 10.

Aan Collecten: van de Geref. kerk te Amsterdam B, ½ coll. *f* 256.56; van idem te Gerkesklooster *f* 9.38; van idem te Kollum A *f* 5.25; van idem te Veenwoudsterwal *f* 1.90; van idem te Kooten en Twijzel *f* 2; van idem te Oostermeer *f* 1.82½; van idem te Westergeest *f* 1.78; van idem te Burum *f* 6 01⅝; van idem te Vlaardingen B *f* 48; van idem te Ooltgensplaat *f* 1.20; van idem te Lexmond *f* 11 05; van idem te Boornbergum *f* 1.75; van idem te Drachten *f* 6 51½; van idem te Rottevalle *f* 2 16; van idem te Surhuisterveen *f* 2.15; van idem te Opeinde-Nijega *f* 2 42½; van idem te Oudega (Smallingerland) *f* 3.15; van idem te Drogeham (A) *f* 2.50; van idem te Bergen op Zoom *f* 5.25; van idem te Gaastmeer *f* 3 25; van idem te Driebergen *f* 12.26.

Voor het Studiefonds:

Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog ingekomen: door Jb. van O. van Mevr. M. te S. *f* 10; van Mej. M. M. te S. uit een busje *f* 4; van de Ger. kerk te Vrouwenpolder *f* 2.65.

S. J. SEEFAT, *Penningmeester.*
Hilversum.

P. VAN EIJK.

FIRMA JOHANNES KRAMER & Co.,
Dam 15--17, Amsterdam.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, vreemde COUPONS enz. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO met rentevergoeding van ½ pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Uitgaven van J. A. WORMSER, te Amsterdam.

WERKEN van Dr. A. KUYPER.

Het werk van den Heiligen Geest.

Deel I. **Voor de kerk in haar geheel;** Deel II en III. **Voor de enkele personen.** In fraaien stempelband *f* **8.90;** ingenaaid *f* **7.50.**

Afzonderlijke deelen zijn niet verkrijgbaar.

Dagen van Goede Boodschap.

I. In den Kerstnacht. II. De Paaschmorgen. III. Op den Pinksterdag. IV. Oud- en Nieuwjaar.
Prijs van de geheele serie in vier fraaie stempelbanden *f* **5.60;** in vier deelen ingenaaid *f* **3.60.** Elk deel is op zichzelf compleet en verkrijgbaar, geb. à *f* **1.75,** ing. à *f* **1.20.**

Gomer voor den Sabbath.

Meditatiën over en voor den Sabbath
In stempelband *f* **2.40;** ingenaaid *f* **1.90.**

Tractaat van den Sabbath.

Historische dogmatische studie,
Prijs *f* 1.60. Gebonden *f* 2.10.

Voor een Distel een Mirt.

Geestelijke overdenkingen bij den Heiligen Doop, het doen van Belijdenis en het toegaan tot het Heilig Avondmaal.
Ingenaaid *f* 1.30. — In stempelband *f* 2.30.

Uit het Woord. Bijbelstudiën.

Eerste serie, deel II. Tweede serie, deelen I, II, III. Prijs per deel *f* **3.40.** Gebonden *f* **3.90.** Deel I en II van de Eerste Serie zijn uitverkocht.

De Vleeschwording des Woords.

Prijs *f* **1.90.** Gebonden *f* **2.40.**

Tractaat van de Reformatie der Kerken.

Aan de zonen der Reformatie hier te lande aangeboden op Luthers vierde eeuwfeest.
Prijs *f* 2.50.

De twaalf Patriarchen.

Bijbelsche Karakterstudiën. Prijs net ingebonden *f* **1.—,** ingenaaid *f* **0.75.**

De drie Formulieren van Eenigheid,

voor kerkelijk en huiselijk gebruik, benevens het **Kort Begrip der Christelijke Religie,** uitgegeven door de Predikanten C. A. RENIER en B. VAN SCHELVEN. *Achtste Vijfduizend.* Prijs gecartonneerd *f* **0.40;** 25 ex. *f* **9.50;** 50 ex. *f* **18.—.** In rood linnen stembelband *f* **0.90.** Dezelfde uitgave met wit papier voor handteekeningen *f* **1.25.**

Calvinisme en Revisie.

(Eerst verschenen in The Presbytorian and Reformed Review, Juli 1891).
Prijs *f* 0.50.

Scolastica.

Het geheim van echte studie. 2de druk. Prijs *f* **0.40.**

„Is er aan de publieke Universiteit ten onzent plaats voor eene Faculteit der Theologie?"

REFERAAT voor de meeting, gehouden ter gelegenheid van de tiende jaarvergadering der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag.
Prijs *f* 0.60.

„Sion door recht verlost."

TIJDREDE. Prijs *f* **0.50.**

Tweeërlei Vaderland.

Prijs *f* **0.50.**

MARANATHA.

REDE ter inleiding van de DEPUTATEN-VERGADERING, gehouden te Utrecht op 12 Mei 1891
Prijs *f* 0.25.
Bij getallen ter verspreiding tot verminderden prijs.

HET SOCIALE VRAAGSTUK en de Christelijke Religie.

REDE ter opening van het SOCIAAL CONGRES, den 9den November 1891.
Prijs *f* 1.—.

Handenarbeid.

Overdruk (*ter verspreiding*) uit »De Standaard". Prijs *f* **0.15;** 25 ex. *f* **3.—;** 50 ex *f* **5.—;** 100 ex. *f* **8.—.**

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 106, AMSTERDAM.